

Mérő László

egyetemi tanár

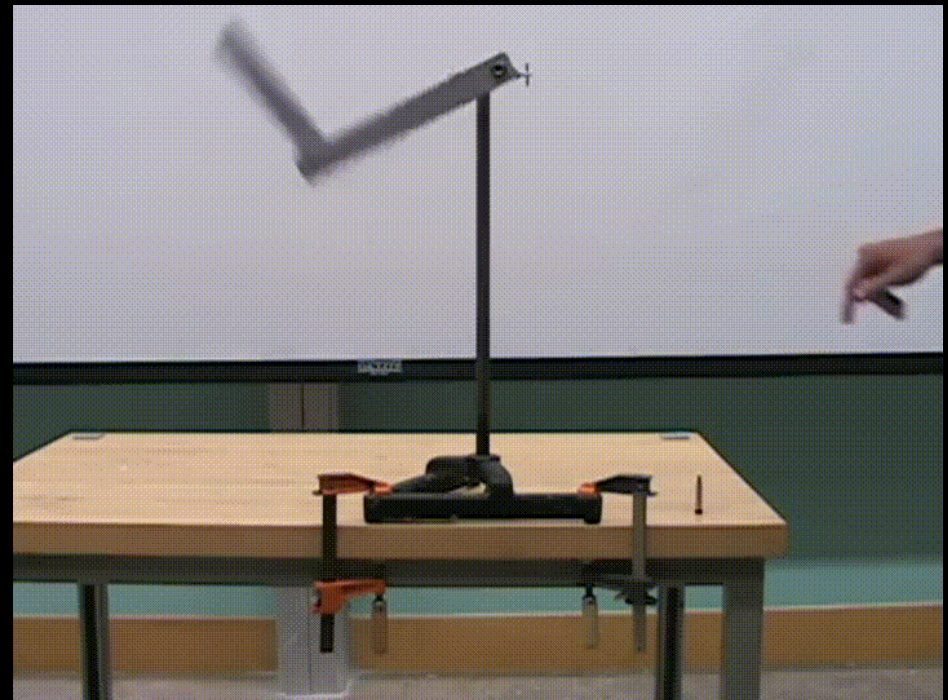
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A téma a káoszban hever

Media Hungary,
2019. május 8.

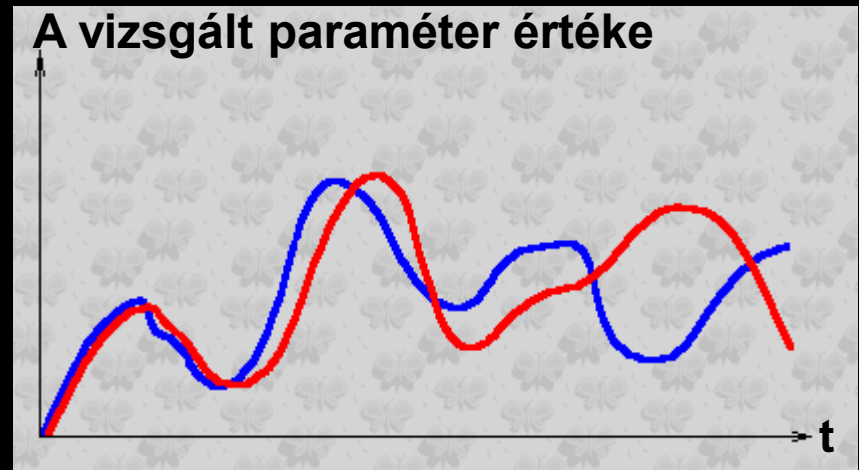
mero.laszlo@ppk.elte.hu

A pillangó effektus

Edward Lorenz (1960) meteorológiai szimulációs programja

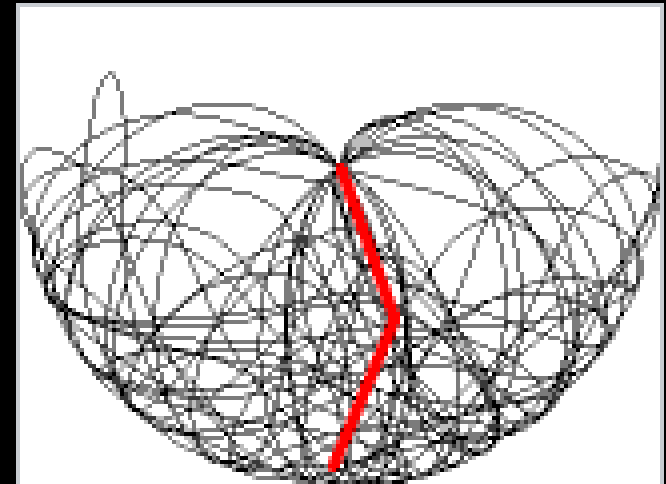
- másnap ismét lefuttatta
- nem volt benne random elem
- mi okozhatta a különbséget?
  - másnap csak három tizedesig vitte be az adatokat

Egy szög miatt a patkó elveszett;
A patkó miatt a ló elveszett;
A ló miatt a lovas elveszett;
A lovas miatt a csata elveszett;
A csata miatt az ország elveszett!

A káosz mint matematikai objektum

- A rendszer állapotát kevés változó határozza meg, és azok is nagyon egyszerű módon
  - de mi az, hogy „kevés”?
- A rendszer nagyon érzékeny a kezdeti állapotok kicsi különbségeire
  - azaz: érvényes rá a pillangó-effektus
- A rendszer sűrűn betölti a rendelkezésére álló teret
  - ami állapotot egyáltalán fel tud venni, annak tetszőleges közelségébe eljut,
  - de lehet, hogy *pont* oda sose jut el
  - a *horror vacui* elvének modern megfogalmazása

A káosz matekja

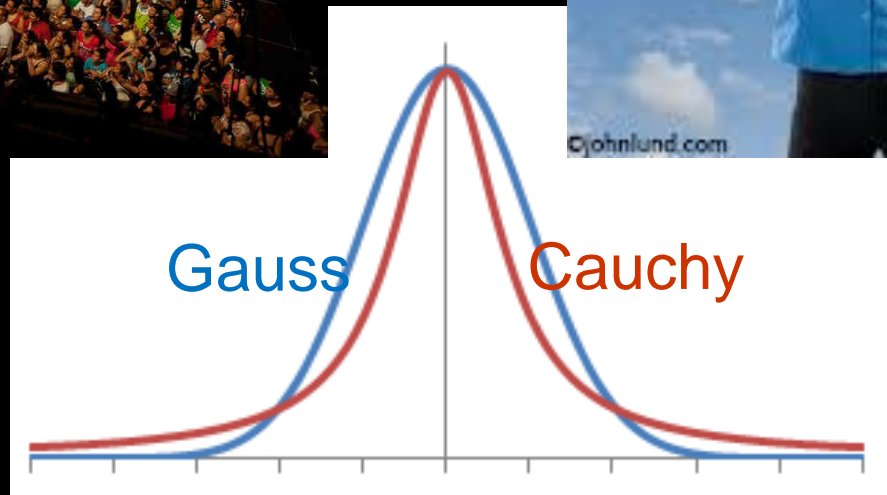
A Gauss-eloszlás

A káoszmentes világ

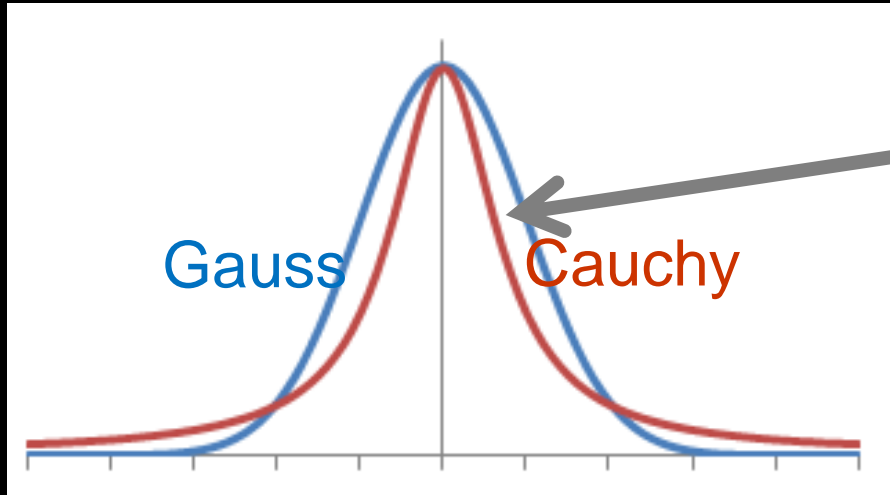

A Cauchy-eloszlás

A teljes káosz világa

A káosz szintjei

A káosz világa

- A szelidebb részükben még van egyáltalán szórás
 $\alpha \leq 2$ Pareto-kitevő
- A vadabb részükben már nincs
 $\alpha > 2$ Pareto-kitevő

A káosz szintjei

$\alpha < 2$

- táplálékláncok
- küldött emailek
- cégek üzleti kapcs.
- az emberi fehérjék kölcsönhatásai
- fogadott emailek
- napkitörések ereje
- magas jöv. / Svédo.

$\alpha \approx 2$

- anyagcsereháló
- tudományos együttműködések
- telefonhívások
- szex – a prostituáltak, ... nélkül
- internet klikkek
- magas jöv. / USA

$\alpha > 2$

- földrengések
- tud. Idézettség
- USA elektromos hálózata
- szex – minden belevéve
- sikerkönyvek

Ami még a káosznál is kaotikusabb (Cauchy-elo.):
Rovarok populációi, erdőtüzek, háborúk, stb.

A káosz a szívben és az agyban

Melyik kaotikusabb:
A szív vagy az agy?

Ingrid Sjöstrand:
Néha csontvázról álmodok

... – Csak álmom volt –,
mondja anya.

Mintha sokat segítene,
hogy a szörnyűség itt belül van
és nem ott kívül.

A káosz mint meditációs eszköz

